

Willem Jansen

BULLETIN

Willem Jansen Stichting 50 jaar !

De jubileumexpositie

Koningin Wilhelmina

Een bijzonder portret

De jubileumexpositie

Eerder dit jaar vond ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de stichting de jubileumexpositie *Beschuit voor 't plaatje!* plaats. Het evenement, met ook de begeleidende uitgave, genoot veel belangstelling. Ook werd een lezing over de beschuitfabrikant en de plaatjesalbums gegeven aan leden van de Historische Vereniging Zaandam. Hiernaast een terugblik op de opening door voorzitter Arjen van Ginkel.

Zaterdagmiddag, de zon schijnt voor ons letterlijk en figuurlijk. In het veenweidegebied aan weerszijden van de J.J. Allanstraat is de lente hoorbaar. Bij Galerie Staphorsius opent de tentoonstelling *Beschuit voor 't plaatje!*, het brandpunt van onze activiteiten van de voorbije maanden. Als we aankomen is het al druk met mensen die langs de aquarellen lopen en zich verbazen. “De schubben op die vis, dat is net echt, je zou eraan willen krabben. Alsof ze erop liggen.” De dame in kwestie weerstaat de verleiding, maar de bewondering is oprecht. Bij hoogtepunten van de stichting mag de voorzitter even het woord doen, terwijl anderen ongelooflijk veel werk hebben verricht. “Hou het kort, hou het kort”, hebben we afgesproken. Dus een welkomstwoord voor allen en speciaal voor de familie Hooimeijer die ruim twee jaar geleden contact zocht.

“Door een kiertje viel er plotseling licht op een mysterie dat de stichting al jaren bezighield:

waar zijn de aquarellen van de plaatjesalbums van de Zaanse beschuitfabrikant Hille? Na dik twee jaar voorbereiden hangen ze hier te pronken en is er een naslagwerk waarin het verhaal is vastgelegd. Kunstenaars die werden ingezet voor marketing doeleinden met smaak.”

Een jubileumexpositie van een stichting die draait op vrijwilligers, de giften van donateurs en de steun van Rob en Rina Staphorsius. Een halve eeuw geleden opgericht en nog altijd geen gebrek aan verhalen. Want verborgen op zolders of aan wanden hangt werk waar we het bestaan niet van kennen. Voordat we verder gaan met kijken krijgt Peter Roggeveen het woord. De oud-journalist van Dagblad Zaanstreek en kenner van de Zaanse plaatjesalbums vertelt over de rivaliteit tussen de Zaanse beschuitbakkers Verkade en Hille. Die wilden bij voorbeeld allebei natuurkenner Jac. P. Thijsse strikken voor hun nieuwe album.

Een man en vrouw komen net terug uit Limburg en herkennen de plekken waar ze hebben gewandeld. Precies daar heeft Willem Jansen ook rondgezworven. Het Zuid-Nederlandse landschap heeft hij gevangen in waterverf en hoe. “Zo helder hè. Het kerkinterieur met een paar vlekjes wit, alsof je in de kerk staat.”
Het is bedrijvig, gelukkig. Mensen bewonde-

ren de natuur die Rein Stuurman en Sam van Beek vastlegden om de verkoop van koek en beschuit te stimuleren. Er zijn verhalen en ontwerpschetsen voor reclamemateriaal en documenten die het Hille-verhaal ondersteunen. Onze club is vijftig lentes jong, maar op een dag als vandaag weten we, dankzij de publieke belangstelling, dat er nog voldoende toekomst is.

Een aantal aquarellen voor de Hille albums nader beschouwd

Bernard van Vlijmen legt in 1932 de laatste fase van de bouw van de Afsluitdijk vast. In de achtergrond de rookpluimen van de bouwkransen. De Nederlandse vlaggen wapperen volop. Vooraan zijn de basaltblokken al neergelegd. Op 28 mei wordt de dijk onder grote belangstelling gedicht. Hollands glorie

ten top. Onder de zoutwatervissers is de stemming echter bedrukt. De vlaggen hangen halfstok in Enkhuizen, Urk, Volendam, Vollenhoven en andere Zuiderzeesteden. In 1933 wordt de dijk geopend voor het wegverkeer.

Op de foto zijn werklieden bezig met het neerleggen van een bundel rijshout ("wiep"). Boven op de dijk een houten bouwsel zoals Van Vlijmen dat ook afbeeldde.

In 1930 maakt D.H. (Dirk Hidde) Nijland (1881-1955) een serie tekeningen over de aanleg van de Afsluitdijk. Hij doet dit in opdracht van de Leidse uitgever en kunsthandelaar G.J. Nieuwenhuizen Segaar. Nijland bezoekt net als Willem de Rijksschool voor Kunstnijverheid. Kunstverzamelaar Kröller-Müller koopt werk van hem. Collectie Archief Noord-Holland

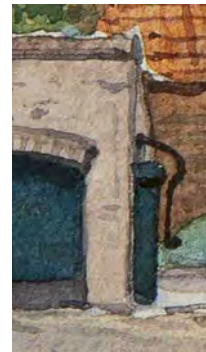

Op dit zomerse dagje in Zandvoort staat in de achtergrond de oude watertoren die in 1943 door de Duitse bezetter is opgeblazen. Het fleurige strandtafereel laat nog niets zien van de naderende economische neergang in de jaren 1930. Links in de achtergrond staat een groene strandkoets. Het stel in de strandstoelen heeft het duidelijk naar de zin. De hoge hakken van de dame maken het beeld compleet.

In 1905 stond een onbekende fotograaf op vrijwel dezelfde plaats als Van Vlijmen in 1932. In mei klaagt de burgemeester over de gebrekkige verbinding met Amsterdam. Ondanks vragen in de Kamer wil de Nederlandse Spoorwegen maar niet tot elektrificatie van het traject

overgaan. In juni van dat jaar wordt in de gemeenteraad heftig gedebatteerd over het terugdringen van het 'vrije baden'. De zedelijkheid op het strand zou in gevaar worden gebracht. Een voorstel van dominee Padt zorgt ervoor dat 'de zedelijkheidsmaniakken' een nederlaag leiden. Opvallend in de stijl van Van Vlijmen is de frisse, vrolijke en dynamische uitstraling die hij weet te geven aan deze taferelen.

Willem maakt wel de ultieme verbeelding van wat later Wim Sonneveld zou bezingen in het prachtige lied 'Het Dorp'. Willem legt in Overhoven ('Euverhaove'), net boven Sittard, in de Dorpsstraat het dagelijks leven vast. De levendig geschilderde man, lopend met de kruiwagen, maakt dit werk wel heel bijzonder. In het detail de dorpspomp rechts van het gebouwtje waar naar links de Heistraat loopt. Op de foto onder gemaakt rond 1900 zien we rechts dit bouwsel weer terug. Google Street View laat zien dat het huis rechts op de aquarel nog steeds bestaat. Het staat op de hoek van de Beekstraat en Overhoven, zoals de Dorpsstraat nu heet. Voor het overige is er veel veranderd in het straatbeeld. De nieuwe tijd maakt toch wel wat melancholiek.

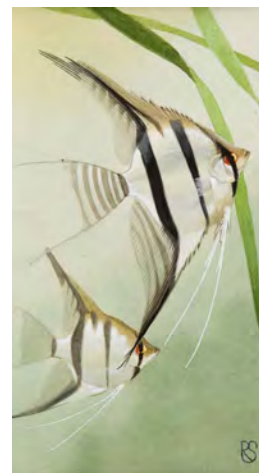
In 1934 maakt Willem een tekening van de oude kapel aan de Kerkbergweg te Vlodrop. Vervolgens maakt hij er deze aquarel van voor het album *Zwerftochten door ons land: Limburg*.

Op een topografische kaart uit 1845 is reeds een kapel op deze plek aangegeven. De foto laat de kapel van Kasteel Het Steenen Huys te Vlodrop zien in 1925. Het mededelingenblad "Oos Brök", een uitgave van de Stichting Nationaal Katholiek Thuisfront voor soldaten in Indië (1946-1992), van augustus 1949 schrijft: *In 1945 werd het kapelke door granaatscherven in zeer ernstige mate beschadigd. Het gehele dak werd versplinterd en een der mooie zuilen werd vernietigd. De wederopbouw vond gelukkig direct na de bevrijding plaats, zodat in ons zware geteisterde dorp het kapelke als eerste gebouw geheel hersteld werd.*

"Ut Kapelke" van na de oorlog had in 1995 veel te lijden gehad van het vandalisme. Volgens buurtgenoten werd het beeldje van Maria regelmatig gestolen. Vrijwilligers hebben op dezelfde plek een nieuwe kapel gebouwd in de stijl van het oude kapelletje. In april 1996 werd deze ingezegend. Weliswaar op dezelfde plek, echter een halve tot

een meter hoger. Hierdoor wordt rekening gehouden met de regelmatig hoge waterstand van de Roer. Bij de zware regenval en het hoge water in juli 2021 was dit net niet hoog genoeg om de vloer droog te houden. Maria echter, op haar verheven plek, hield het wel droog.

Het laatste Hille album uit 1960 wordt geïllustreerd door Rein Stuurman en Harry van Kruiningen. De eerste geniet bekendheid als schilder van vogels en de tweede dan vooral van abstracte en kleurrijke litho's. De voorkeur van Stuurman lag bij de vrije natuur in plaats van de beperking van het aquarium. Maar met dezelfde zorgvuldigheid en oog voor detail als waarmee hij vogels tekent, verzorgt Stuurman ongeveer zestig aquarellen voor het album *Stille pracht in het Tropische Aquarium*. De vissen van Stuurman lijken wel te zweven in het water.

Vanaf 1930 zijn ook aquarellen en olieverfwerken van Van Kruiningen bekend met vissen in het aquarium. Het Stedelijk Museum in Amsterdam heeft een abstract werk van hem in de collectie uit 1946. In 1958 is hij werkzaam aan de Arnhemse Hogeschool voor de Kunsten maar heeft blijkbaar toch de tijd voor zo'n veertig aquarellen voor dit Hille album. Het zal een lucratieve opdracht zijn geweest. Van Kruiningen gebuikt meer kleur voor de aquarellen dan Stuurman.

Harry van Kruiningen – 1946, Collectie Stedelijk Museum

De Grootvorst, De Dubbele Buurt en een zelfportret

Willem Jansen, Molen De Grootvorst, 28 x 35,5 cm., 1925

Van de heer Udo Kluijver mocht de stichting twee kunstwerken in ontvangst nemen.

De tekening laat een woonhuis zien aan de Dubbele Buurt in Koog aan de Zaan, waar midden jaren 1930 ook de familie Jansen woonde. De tekening is gedateerd 1938, en op de achterzijde noteerde Jansen “Elst (U)”. Het gezin was inmiddels naar Elst in Utrecht verhuisd en ligt het voor de hand dat Jansen de in detail uitgewerkte tekening aan de hand van een foto heeft gemaakt.

De ets is een afbeelding van pelmolen De Grootvorst, die rond 1700 in bedrijf werd gesteld. Jansen maakte deze ets in 1925 als premieplaat voor kunstenaarsvereniging St. Lucas. Opa Nico Kluijver was bestuurslid bij

het kunstenaarsgilde, en dit zal zeker verklaren op welke wijze de ets in de familie is gekomen.

Op 28 maart 1928 ging de molen verloren toen een nabij gelegen fabriekspand in brand vloog. Er werd nog getracht het overslaan te voorkomen door ‘vonken malen’, door op de roeden zeilen losjes te bevestigen en de molen te laten draaien. Helaas bleef van de molen niet meer dan een rokende puinhoop over.

De molen stond op een buitendijks landje direct aan de Zaan gelegen, waar tegenwoordig de Zaanse Schans is te vinden. Beide kunstwerken zijn ook beschreven in een artikel in Bulletin 1 2019.

Willem Jansen, De Dubbele Buurt, 1938

Willem Jansen, Zelfportret, 18 x 4,5 cm., 1954

Mevrouw A. Heijltjes-Gorter schonk de stichting een, postuum gesigneerde, ets van het zelfportret van Willem Jansen.

De ets werd haar indertijd als afscheidscadeau overhandigd door Ab Prakken, commissaris van de gemeentepolitie Zaandam, die later werd aangesteld als de eerste hoofdcommissaris van de gemeentepolitie Zaanstad. Prakken heeft in de jaren 1970 en 1980 deel uitgemaakt van het bestuur van de Willem Jansen Stichting. Dat hij een groot liefhebber was van het werk van de Jansens was in zijn werkkamer en op de gang van het politiebureau goed terug te zien.

Twee aquarellen met een bijzonder verhaal

Eind vorig jaar ontving de stichting een bericht, met afbeeldingen van twee aquarellen, van de heer Jeremy Thornton uit Pouzolles, een klein plaatsje in de omgeving van Montpellier in Zuid-Frankrijk. Beide aquarellen, die Willem Jansen in 1952 maakte, laten prachtige dorpsgezichten van Westzaan zien. Het werk van pelmolen Het Prinsenhof is een bekend beeld. Van deze scene maakte Jansen ook een ets, en een aantal daarvan kleurde hij zelf in. Op een aantal details wijkt deze aquarel af van deze ets. Zo is onder meer in de ets een windmolentje op de molenschuur afgebeeld, welke door Jansen in de aquarel achterwege is gelaten. Verder valt een watermolentje links afgebeeld in de ets net buiten het kader van de aquarel.

Het tweede werk kijkt uit op Westzaan, met de Grote Kerk en het huidige Reghthuys. Jansen koos hiervoor positie bij de Euverenweg, een vrij breed water in het verlengde van de Reef, ten noorden van het Weiver. Iets verder noordelijk ligt tegenwoordig het dijklichaam van de A8, nabij de afrit van de snelweg bij de Nauernasche Vaart.

Hoe hebben beide werken van Jansen hun weg gevonden naar Zuid-Frankrijk? Uiteindelijk blijken de aquarellen na aankoop zelfs verscheept te zijn naar Jakarta, Indonesië. En dat met een bijzonder verhaal.

Jan Krom

Jan Krom werd in 1911 in Zaandam geboren. Na het afronden van zijn studie was hij vervolgens zo'n 25 jaar in verschillende functies werkzaam in Indonesië. In 1957 keerde hij met zijn gezin terug naar Nederland. De werken zijn in 1952 door hem samen met zijn vrouw tijdens een tweejaarlijks verlof bij Jansen aangekocht. Een bezoek aan de Zaanstreek tijdens dit verlof lag voor de hand, want zijn vader was (paling)visser geweest in Westzaan. Krom was in die tijd werkzaam voor de Javaansche Bank, de latere Centrale Bank van Indonesië. Op de achterzijde van het werk van de Euverenweg noteert Jansen: "Westzaan" met Grote Kerk op de voorgrond. *Euverenweg (viswater)*. Met deze laatste specifieke aanduiding en wetende dat vader Krom visser was lijkt dan ook bewust te zijn

Willem Jansen, Pelmolen Het Prinsenhof, 1952

gekozen voor dit werk, waarin ook een visser in een roeiboot is terug te vinden. Verder wordt achterop het werk aangetekend *J. Krom Javasche Bank Djakarta*. Duidelijk is hiermee dat beide aquarellen een verre reis hebben gemaakt om de wanden van het woonhuis in Djakarta te verfraaien. In bijgaande toelichting van de heer Thornton wordt dit verder uiteengezet.

Op 31 mei 1942 wordt Krom door de Japanse bezetter in een kamp op Java geïnterneerd. Op 15 augustus van dat jaar arriveert hij in

een kamp in Thailand en wordt tewerkgesteld aan de beruchte Birmaspoorweg, waarbij uiteindelijk meer dan 100.000 mensen omkomen.

Direct na de oorlog is Krom in opdracht van *Allied H.Q.* onderdeel van een missie om de belangen van de Aziatische werkkrachten, die door de Japanners in Siam en Burma waren tewerkgesteld, te behartigen. Tijdens een tocht die 18 dagen duurde werden de kampen langs de spoorlijn bezocht en rapporteerde Krom in detail over de vaak erbar-

Willem Jansen, Grote Kerk en het huidige Reghthuys, 1952

melijke omstandigheden die daar werden aangetroffen en welke acute hulpbehoeften er waren. Op 21 september 1945 brengt Krom hierover een zeer gedetailleerd verslag uit. In de aanbiedingsbrief schrijft hij: *Betrekkelijke rapporten dienden veelal onder mingunstige omstandigheden en met zeer eenvoudige hulpmiddelen te worden samengesteld, welke factoren wel als excuus mogen*

gelden voor de gebrekkige uitvoering hieraan gegeven. Alhoewel het aan de rapporten niet is af te zien, kan hier wel van alles bij worden voorgesteld. De indrukwekkende stukken kunnen digitaal worden ingezien op de website archieven.nl.

Beide aquarellen worden nu als onderdeel van de collectie van de stichting bewaard.

De heer Thornton schetst de achtergrond:

“The original owners of the paintings, probably bought from the artist in Zaandam in 1952 were: Jan Simon Krom born on the 3rd May 1911 in Zaandam in the Netherlands and his second wife Josephine Johanna Hubertine Laumen born on the 8th January 1919 in Sittard in the province of Limburg. After his military service Jan Simon Krom studied Arabic law with a view to serving in the Dutch Civil service in Indonesia where due to the influence of Islam this is the national law. He married his first wife Johanna Maria Elizabeth Vermeerlan on the 28th May 1934 but sadly she died in child birth along with the child on the 12th June 1935 in Solo, Indonesia. Due to the distress this caused, he was sent by his boss from Java to Borneo where he acted enforcing the law in the local villages, spending weeks in the jungle on horseback moving from settlement to settlement. It was in Borneo that he met Josephine Johanna Hubertine Laumen who was living with her family in Borneo on a rubber plantation where her father was the manager. They were married on the 25th July 1941 in Solo. Josephine Johanna Hubertine Laumen along with her newly born baby Marijke Marianne, who later became my wife, was interned by the Japanese in prison camps on Java.

31-05-1942 the camp on Java 15-08-1942 the camp in Thailand	收容所 Camp	番号 No.	In writing "Thailand camp 8", camp number 18898
In Japanese: "Krom, Jan Simon"	姓名 Name	生年月日 Date of Birth	Meaning of the stamps is Java 1", camp number 16242
The Japanese character for "Holland". One stamp applicable for both parents.	国籍 Nationality	所属部隊 Unit	(artillery) Commander Home Guard - Solo
1 st lieutenant Militia Commander Home Guard - Solo In Japanese the military rank "Army lieutenant (reserve)"	階級身分 Rank	捕獲年月日 Date of Capture	Shouwa 17, 3 rd month, 8 th day "Shouwa" the year during the rule of emperor Hirohito.
The stamp means "Java" Headquarters Field Army Bandoeng The Japanese it is mostly indecipherable, but it talks about "Bandung". Most likely it describes the place of capture.	捕獲場所 Place of Capture	母の名 Mother's Name	
Westzaan (the Netherlands)	父の名 Father's Name	職業 Occupation	
	本籍地 Place of Origin	特記事項 Remark	
	通達先 Destination of Report		

J.J.H. Krom - Laumen
Tjibeunjing Plantsoen
Bandoeng - Noord 14
(home address in Bandung)

Controller domestic administration 1st class
In Japanese roughly "civil servant"

Where it says "in Japanese" this is the phonetic way to represent foreign language with Japanese characters.

Interneringskaart Jan Krom

Jan Simon Krom had already been captured as a prisoner of war and had been sent to Burma to work in the infamous Burma railway. He had left before the child was born and would not see her until the war ended having survived Burma.

Upon Indonesian independence in 1949 Jan Simon Krom resigned his position with the civil service as he did not want to leave Indonesia. He then had a senior position with the newly independent Bank of Indonesia until eventually the family were required to leave in along with all Dutch citizens in 1957. It was probably during vacation back in Holland in 1952 that the purchase of the paintings took place as Josephine Johanna Hubertine Laumen had taken up an interest in buying art.

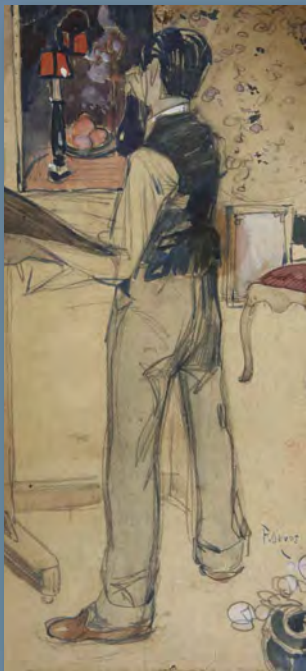
Upon the death of Josephine Johanna Hubertine Laumen in 1992, who had survived her husband who died in 1980, that my wife inherited the paintings and they were brought to France where we were living. I then of course inherited them in 2017 when my wife died.”

De Nederrijn bij Elst

Chris Jansen, De Nederrijn bij Elst

Wordt u ook donateur van de Willem Jansen Stichting?

Al 50 jaar zet de Willem Jansen Stichting zich in om de aandacht voor het leven en werk van de Zaanse kunstschilders Willem (1892-1969) en zoon Chris Jansen (1918-1961) levend te houden.

Voor slechts €15 per jaar ondersteunt u onze activiteiten om het werk van Willem en Chris Jansen onder de aandacht te houden van een zo breed mogelijk publiek. U ontvangt regelmatig nieuwsbrieven van de Stichting over haar activiteiten, tentoonstellingen en nieuwe ontdekkingen over het leven en werk van beide kunstenaars.

Help ons de Zaanse Kunst levend te houden. De Willem Jansen Stichting krijgt geen subsidie en is volledig afhankelijk van uw enthousiasme en de belangeloze inzet van liefhebbers.

Email: info@willemjansenstichting.nl

www.willemjansenstichting.nl

Van de heer D. Klomp uit Wormerveer ontving de stichting een schenking van een werk van Chris Jansen. Het postuum gesigneerde werk laat stroomopwaarts de Nederrijn bij Elst (U) zien. Om hier te komen was voor Chris een korte wandeling, direct via de achtertuin van het woonhuis of via de Rijksstraatweg en linksaf De Opslag richting de

rivier. Het gezin Jansen woonde er van oktober 1937 – november 1939. Defensie vorderde de bewoonde pastorie om er gemobiliseerde soldaten in te huisvesten. De Grebbeberg, met in mei 1940 heftige gevechten, is daar niet ver van verwijderd. Later is de pastorie gesloopt om plaats te maken voor een meer moderne predikantenwoning.

Willem Jansen Stichting present op geschiedenismarkt

18 maart 2023 was een boeiende dag voor de liefhebbers van de Zaanse geschiedenis. In de Bullekerk in Zaandam vond de tweede editie van de geschiedenismarkt plaats, georganiseerd door de Bredenhof Stichting. Het evenement bood een gevarieerd programma met kramen, workshops, lezingen, voordrachten en muziek, en konden bezoekers kennismaken met verschillende organisaties, auteurs en onderzoekers die zich bezighouden met de rijke en diverse historie van de Zaanstreek. Ook werd de Bredenhofprijs uitgereikt aan Erik Schaap voor zijn boek *De Verraadster* als beste historische publicatie. Daarnaast kreeg Jur Kingma de oeuverprijs voor zijn vele bijdragen aan de Zaanse industriële geschiedenis.

De geschiedenismarkt was een groot succes en trok veel belangstelling.

Kees Koeman met het voorstudiemodel, rechts bestuurslid Ron Roem

Beeldhouwer Kees Koeman schenkt voorstudiemodel van Chris

In september 2018 kon het bronzen borstbeeld van Chris Jansen worden onthuld. Het kreeg een plekje bij het beeld van zijn vader Willem in het 'Jansenplantsoen' in de Kerkbuurt te Westzaan. Het werd gemaakt door Kees Koeman die Chris in zijn jonge jaren goed heeft gekend; de bijzondere verschijning van Chris maakte op hem toen veel indruk. Ondersteund met fotomateriaal had Koeman zo een goede herinnering aan Chris om met het beeld aan de slag te gaan. Eerst maakte hij het

beeld in klei op schaal om de goede verhoudingen, gelaatsuitdrukking en vooral ook de

juiste oogopslag te vinden. Deze voorstudie heeft de beeldhouwer nu aan de stichting geschonken. Het model is een bijzondere aanvulling op de objecten die de stichting inmiddels in de collectie bewaart.

Een uiteenzetting van de volgende stappen in het intensieve proces om uiteindelijk tot het bronzen beeld te komen is terug te vinden in Bulletin 3 van 2018.

Paleis Het Loo uit het Hille album “Zwerftochten door ons land: Gelderland”, (1928) B. van Vlijmen

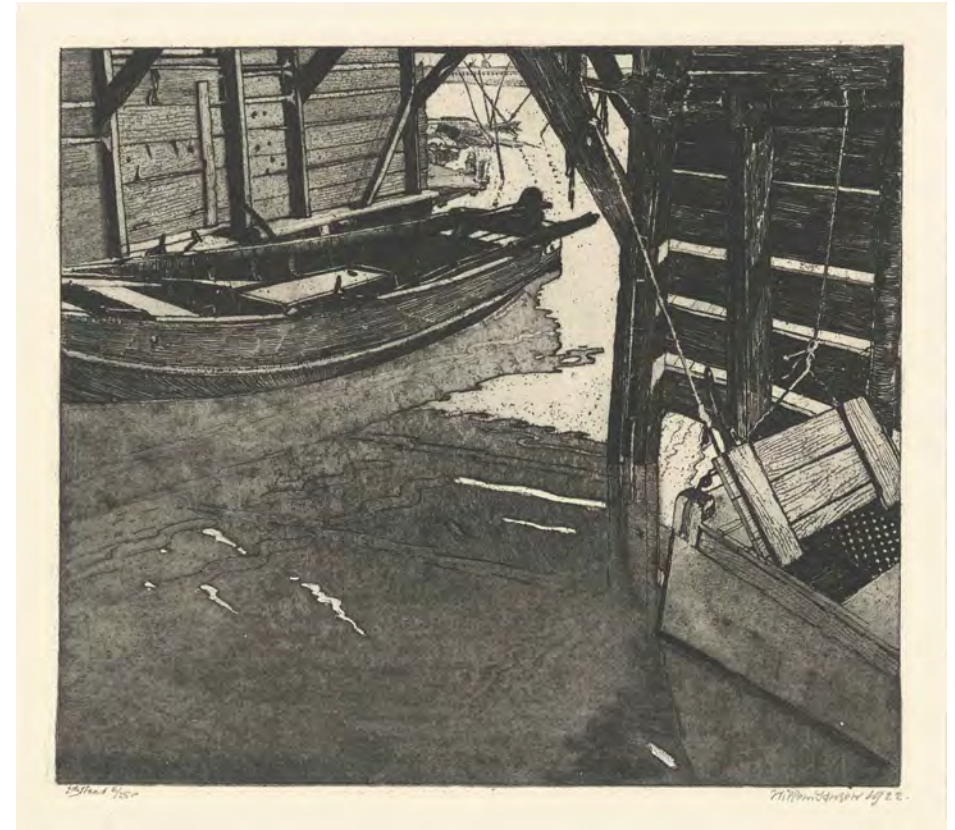
Koningin Wilhelmina

Het moet een hele eer voor Willem zijn geweest toen tijdens de najaarstentoonstelling van Kunstenaarsvereniging St. Lucas in november 1922 koningin Wilhelmina zijn ets ‘Schuithuis’ kocht. Wilhelmina kocht daarnaast nog vier werken van andere kunstenaars. Deze vijf aankopen door de koningin haalde de kunsttrubiek van meerdere kranten. Het bezoek van Wilhelmina aan deze tentoonstelling in het Stedelijk Museum was onderdeel van een uitgebreid bezoek van de koninklijke familie aan Amsterdam. Het antirevolutionaire dagblad *De Standaard* van

3 november van dat jaar doet hiervan in lovende woorden uitgebreid verslag. De *Apeldoornse Courant* van 6 november geeft ook ruimte voor kritische geluiden. Tijdens de rijtoer door de Jordaan wordt de koningin naast gejuich ook met luid geschreeuw toegeroepen: “*Wij hebben honger*”.

‘Schuithuis’

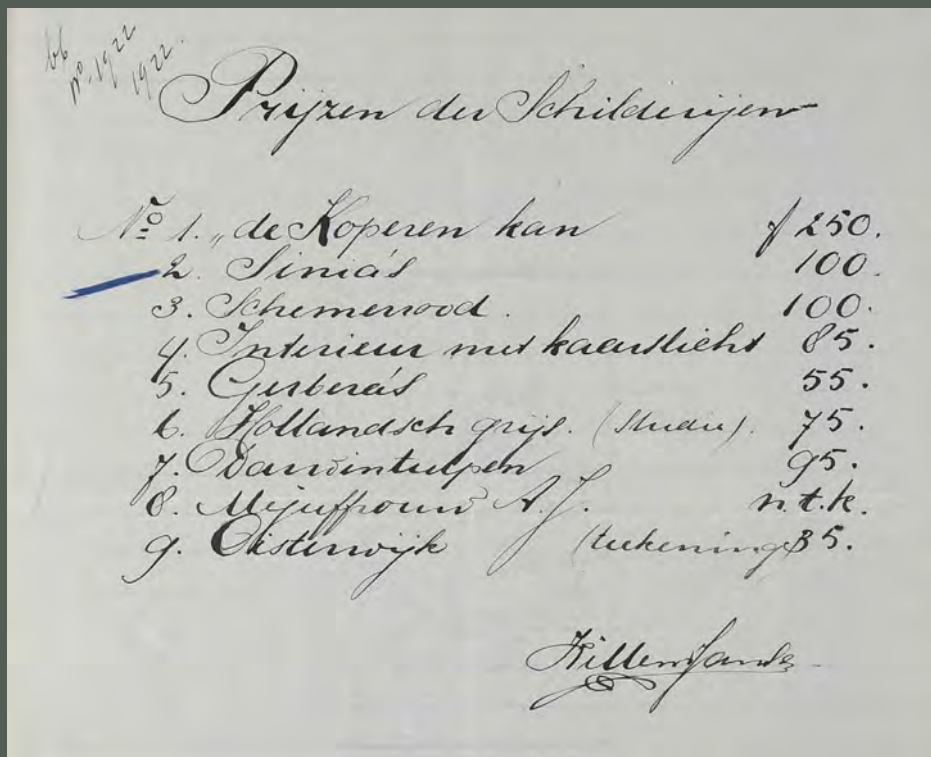
De belangstelling van koningin Wilhelmina voor Vereniging St. Lucas blijkt ook het feit dat zij van 1908 tot 1948 beschermvrouwe van de stichting was. Voor Willem moeten

Willem Jansen, Schuithuis ‘De Noordsche Balk’, ets, 28 x 31 cm

deze tentoonstellingen ook veel betekend hebben. Van 1914 tot 1938 was hij vrijwel bij iedere voorjaars- en najaarstentoonstelling met een of meerdere werken aanwezig. Willem woonde in 1922 in Wormerveer op de Krommenieërweg en keek daar uit op het schuithuis bij de ‘Noordsche Balk’. Volgens de catalogus van de tentoonstelling was de vraagprijs voor deze ets fl. 35,-. Daarnaast bood Willem een pastel aan met de titel *Schemerrood* voor fl. 150,-. Het godsdienstig-staatskundig dagblad *De Tijd* schrijft in een

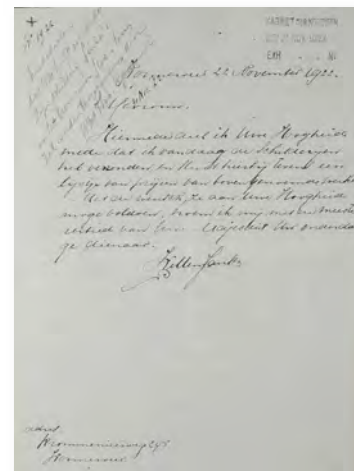
artikel op 22 november 1922 over de tentoonstelling: *Het warmtonige interieur ‘Schemerrood’ van Willem Jansen met het gloedvolle intimiteit uitstralende schemerlampje is van een bijna oosters coloriet.* Maar Wilhelmina wilde meer. *De Zaanlander* van 11 november 1922 bericht dat *de heer Jansen vervolgens is verzocht via het bestuur van St. Lucas ongeveer tien van zijn beste werken op te sturen voor de vertrekken van de koningin in Het Loo.*

Bron: Koninklijke Verzamelingen, Den Haag, Archief koningin Wilhelmina, inventarisnummer A50-XXa-175, nr. 1922.

Tien kunstwerken inpakken en opsturen naar Het Loo moet destijds geen sinecure zijn geweest. Willem heeft uiteraard aan dit verzoek voldaan maar was bepaald niet te spreken over de keuze van Wilhelmina. Hij was kwaad. Hij had voor het transport een speciale kist laten maken en Wilhelmina kocht alleen het kleinste schilderij *Sinnia's* voor fl.100,-. Dat dekte nauwelijks de kosten voor het transport. Het is niet duidelijk of deze werken nog in

Het Loo hangen en welke werken Willem destijds heeft opgestuurd. Alle kunstverzamelingen van het Koninklijk huis zijn tegenwoordig ondergebracht in de *Koninklijke Verzamelingen* te Den Haag. Daarnaast heeft paleis Het Loo een eigen kunstverzameling. In beide verzamelingen zijn geen werken van Willem Jansen te vinden. De *Koninklijke Verzamelingen* bleek wel (al 100 jaar!) de brief en de prijslijst die Willem verstuurde, bewaard te hebben.

Willem Jansen, Mejuffrouw A.J., 1914

Willem schrijft:

Mevrouw,

Hiermede deel ik Uwe Hoogheid mede dat ik vandaag de schilderijen heb verzonden, en sluit hierbij tevens een lijstje bij van prijzen van bovengenoemde werken.

Met de wensch, ze aan uwe Hoogheid mogen voldoen, noem ik mij met de meeste eerbied van uwe Majesteit uw onderdanige dienaar.

Willem Jansen

Zijn zwierige handschrift paste maar nauwelijks op het papier. Het briefje bevat linksboven de aantekening van de thesaurier generaal dat *meegedeeld moet worden dat HM Sinnia's heeft aangekocht*.

Het eerste werk op de *Prijzen der Schilderijen* is *de Koperen kan*. Dit werk hing waarschijnlijk al in 1920 op de voorjaarstentoonstelling van St. Lucas te koop voor fl.375,-. *Schemerwood* en *Interieur met kaarslicht* waren ook regelmatig op deze tentoonstellingen terug

te vinden. Maar liefst drie schilderijen waren bloemstillevens: *Sinnia's*, *Gerbera's* en *Darwintulpen*. *Hollands grijs (studie)* en *Oosterwijk (tekening)* lijken toch wat apart. Opvallend is nr. 8 getiteld *Mejuffrouw A.J.* (Annie Jansen) want dit schilderij is niet te koop. Stuurde Willem dit werk in de hoop dat hij de opdracht kreeg een portret van Wilhelmina of Juliana, die toen 13 jaar was, te mogen maken? Als we de aanduiding 'mejuffrouw' letterlijk nemen dan zou dit portret uit 1914 aan een keurende blik van Wilhelmina onderworpen kunnen zijn geweest.

Waar het *Schuitenhuis* en *Sinnia's* nu zijn is onduidelijk. Hopelijk hebben deze werken een mooie plek aan de muur gevonden bij iemand die betrokken was bij paleis Het Loo. Van de ets weten we precies hoe deze eruit zag. Van het schilderij blijft dat dus de vraag.

Met hartelijke dank aan mevr. G. Bisschop van de 'Koninklijke Verzamelingen' en mevr. Dr. H. Klarenbeek, conservator Paleis Het Loo voor hun medewerking.

Willem Jansen, De Boerderij, 1959

De Boerderij

Van de heer P. Joor uit De Rijp ontving de stichting een schenking van een werk van Willem Jansen. Jansen signeerde de aquarel rechtsonder en dateerde het '59'. Het kunstwerk laat eens te meer zien hoe Jansen het

werken in deze techniek meesterlijk beheerste. Helaas is het nog niet gelukt te achterhalen waar deze boerderij is (of was) te vinden. Wanneer u het weet; laat het weten via info@willemjansenstichting.nl.

DE WILLEM JANSEN STICHTING

Post- en bezoekadres (na afspraak) • JJ.Allanstraat 287 B, 1551 RG Westzaan

Bankrekening nr. NL52RABO 03701 51 119

Email: info@willemjansenstichting.nl

www.willemjansenstichting.nl

Stilleven met kruik, boeken, een sleutel en een tinnen kan

Mevrouw Cilly Koeman uit Zaandam schonk de stichting een stilleven van Chris Jansen. De compositie met een kruik, boeken, een sleutel en een tinnen kan schilderde hij in 1944 en signeerde het werk rechtsonder. Het schilderij is een mooie toevoeging aan de collectie. Mevrouw Koeman verkreeg het werk als erfgenaam van de in december 2020 overleden beeldend kunstenaar Peter Langenberg.

Langenberg groeide op in Koog aan de Zaan en tekende al op jonge leeftijd graag en veel maar een toekomst in de kunst leek er in eerste instantie niet in te zitten. Na zijn oplei-

ding koos hij in 1974 toch voor een fulltime bestaan in de kunst en ging hij als een docent van het eerste uur aan de slag bij creativiteitscentrum Komma, het latere Fluxus. Daar heeft hij 25 jaar lesgegeven in tekenen en schilderen. Na een beginperiode van figuratief werk met stillevens en landschappen in aquarel en olieverf koos Langenberg later voor een abstracte werkwijze, en deed dat in een onmiskenbaar eigen handschrift. Zelf vond de kunstenaar veel vreugde op 'zijn' eiland onderaan de Westzanerdijk bij Westzaan. Hij woonde en werkte daar midden in de rust en stilte van de natuur.

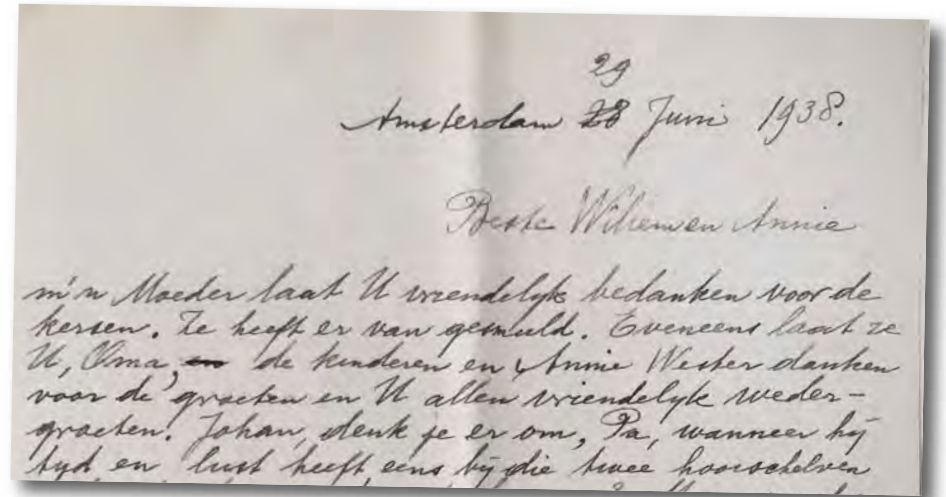
Een bijzonder portret

Enige tijd geleden kwam een geschilderd portret van de hand van Willem Jansen op de markt. Wie was deze man die voor Willem poseerde? Het werk riep meerdere vragen op, met uiteindelijk een verrassend antwoord.

Het in opdracht portretteren komt in het oeuvre van Jansen naar verhouding maar weinig voor. Wel maakte Willem in de huiselijke kring van Annie en de kinderen de nodige portretten. Kijkend naar dit portret komt de vraag naar voren of het in opdracht

Willem Jansen, Portret van Johan Zoomers, 1944

is geschilderd, of eigenlijk kan worden gerekend tot een werk wat ook min of meer in de huiselijke kring is gemaakt. Het is los, vlot en schilderkunstig op het doek gezet; en lijkt niet gehinderd door de vraag of het uiteindelijk bij de geportretteerde opdrachtgever wel in de smaak zou vallen. Rechts is opmerkelijk genoeg een gedeelte van een meubelstuk afgebeeld, en zou dit ook zijn gedaan met een werk in opdracht? Het is de lorzie of kinderstoel die ook op andere werken van Willem en ook Chris wel is terug te vinden, wat betekent dat Willem het schilderij bij hem thuis heeft gemaakt. Is het een goede vriend die door Willem in snelheid op het doek is gezet? Willem signeerde het werk rechtsboven en dateerde het 1944. Opmerkelijk is dat hij later toevoegt *overleden 16 Jan. '45*, wat er alleen maar op kan duiden dat het schilderij door hem als persoonlijke herinnering in bezit is gehouden. De veronderstelling immers dat het wel een werk in

opdracht zou zijn, wat enige tijd later weer bij Willem wordt aangeleverd om deze notitie toe te voegen is niet logisch. Tot slot het boek op schoot en de rechter wijsvinger die rust op een bladzijde. Een goede vriend en iemand die Willem bewondert als een belesen man?

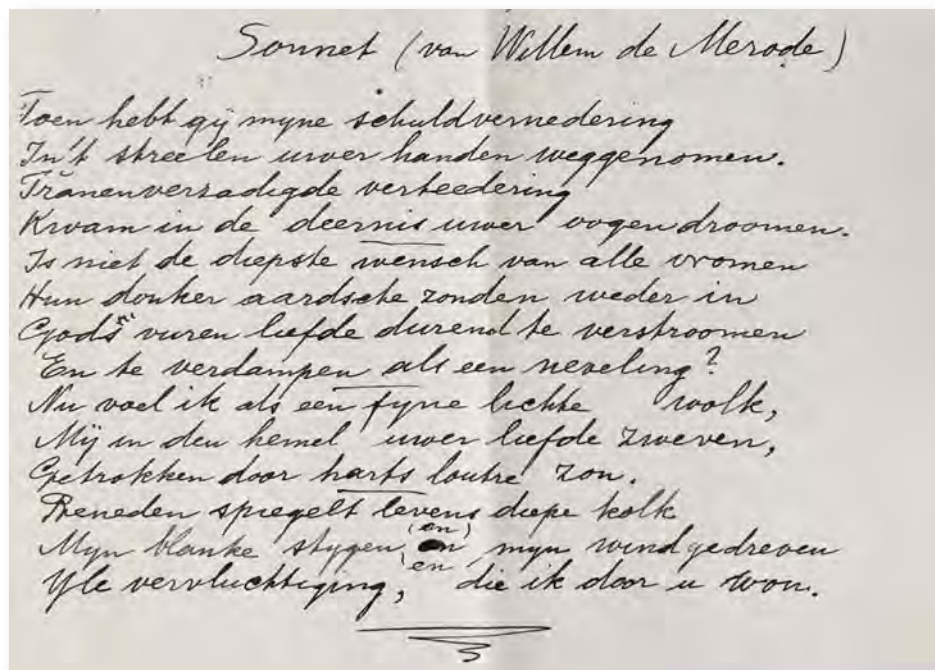
Samenvattend portretteert Willem in 1944 bij hem thuis een goede vriend, iets later noteert hij zijn overlijdensdatum, het doek (ook het spieraam is van een wat later jaar) heeft Willem voor de eigen herinnering gemaakt en het boek vertelt iets over de afgebeelde persoon.

Uiteindelijk leidt het spoor naar Johan Zoomers, en een uittreksel van het Centrum voor familiegeschiedenis in Den Haag bevestigt dit. Zoomers was een goede vriend van Jansen en de overlijdensdatum vermeld op het schilderij komt overeen met het uittreksel. En Willem bewonderde hem om zijn verzen en gedichten.

Johan Zoomers

Al in de jaren 1930 was Zoomers bevriend met de Jansens, en logeerde hij ook wel bij hen thuis in de Dubbele Buurt in Koog aan de Zaan. Zoomers woonde in Amsterdam en over en weer werd gecorrespondeerd, waarbij hij het gezin Jansen met hun moeizame bestaan later in Elst meer dan eens een hart onder de riem steekt. Zo is er heimwee naar de Zaanstreek, en ook hier probeert Zoomers in zijn antwoord weer een positieve wending aan te geven. Willem was met zijn werk daar vrijwel onbekend en biedt Zoomers aan dat “Pa” mensen zou kunnen benaderen om het werk van Willem aan te prijzen. En Zoomers stuurt Willem verzen en gedichten en schrijft over verschillende componisten die hij bewondert.

Ook Willem jr. stuurt hij boeken en dichtbundels. Al met al maakt dit overduidelijk waarom deze goede vriend met een boek op schoot op het doek is gezet. Naar een antwoord op de slotvraag is het gissen: is het een afscheidsportret van zijn goede vriend wat Willem maakte? Was toen bekend dat Zoomers ongeneeslijk ziek was? We zullen het niet weten. De meesterlijke wijze waarop Willem hem op het doek heeft gezet – en eigenlijk niet heeft geportretteerd – zou dit wel doen vermoeden. Inmiddels is dit bijzondere werk onderdeel van de collectie van de stichting.

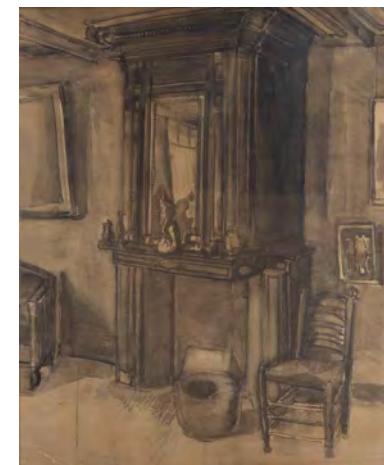

Chris Jansen

De familie Stuurman-Huitema uit Swifterbant schonk de stichting twee werken van Chris Jansen. Het interieurstuk betreft vermoedelijk het woonadres Dubbele Buurt in Koog aan de Zaan waar het gezin tussen 1935 en 1937 heeft gewoond. Het buurtje heeft uiteindelijk plaats moeten maken voor de fabrieksuitbreidingen aan de Zaan; Jansen vertrok toen met vrouw en vier kinderen, zijn moeder en de vrouw van oudste zoon Wim naar Elst (U). In november 1939 werd de woonruimte daar, een pastorie naast de kerk aan de Rijksstraatweg, door defensie gevorderd om gemobiliseerde soldaten te kunnen inkwartieren. De Grebbeberg is vlakbij gelegen en hebben daar in mei 1940 felle gevechten plaatsgevonden. Van het dorpsgezicht noteert Chris zelf dat het Westzaan betreft. In de verte is inderdaad de toren van het gemeentehuis te zien. Verder onderzoek zal duidelijk maken waar Chris precies heeft gezeten toen hij dit werk maakte.

Chris Jansen, Dorpsgezicht, najaar 1955

Chris Jansen, Interieur, ca. 1936

NATUURLIJK NATUUR

Paul van Ernich

Een expositie van beelden, tekeningen en schilderijen met het thema natuur. Kunst in verschillende prijsklassen, maar wel allemaal betaalbaar. Voor elke huiskamer is er wel iets te vinden!

Expo 9 september t/m- 23 december • Dinsdag t/m zaterdag 9 - 17 uur

Jaap Deelder

Kees van de Nes

staphorsius
kunstgalerie en lijstenmakerij

- taxatie & bemiddeling
- papier- en olieverfrestauratie
- in- en verkoop van schilderijen
- inlijsten & passepartouts
- schoonmaken van schilderijen
- kaarten & grafiek